

ROZDAĆ (170) *vb pf*

o oraz a jasne.

inf rozdać (24). ◇ *fut* 1 sg rozdám (3). ◇ 2 sg rozdąsz (3). ◇ 3 sg rozdå (4). ◇ 3 *pl* rozdadzå (1). ◇ *praet* 1 sg *m* -em rozdåł (1). ◇ 2 sg *m* rozdåłeś, -ś rozdåł (2). *f* -eś rozdała (1). ◇ 3 sg *m* rozdåł (59), rozdåł jest (1) *LubPs*. *f* rozdała (6). ◇ 3 *pl m pers* rozdali (3). ◇ *plusq* 3 sg *m* był rozdåł (5), rozdåł był (1) *StryjKron*. *n* było rozdało (1). ◇ *imp* 2 sg rozdaj (14). ◇ 2 *pl* rozdajcie (1). ◇ *con* 1 sg bych rozdåł (1) *RejKup*, bym rozdåł (1) *WujNT*. ◇ 2 sg *m* byś rozdåł (4). ◇ 3 sg *m* by rozdåł (7). ◇ 1 *pl m pers* byśmy rozdali (1). ◇ *pass inf* rozdać się (2) *RejWiz* 20v, *WujNT* Mar 14/5. ◇ *impers praet* rozdåno (6), rozdåno było (1), było rozdåno (1) *OrzQuin* (1:1). ◇ *con* by rozd(a)no (1). ◇ *part praet act* rozdåwszy (15); -åwszy (13), -awszy (1), -(a)wszy (1); -åwszy : -awszy *RejZwierz* (1:1).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

Dać coś wielu osobom, zwykle częściami [dopełnienia dalsze i często dopełnienia bliższe występują w *pl* lub *coll*. (uwaga dotyczy całej rodziny wyrazów)] (170) :

1. Dać tak, że dający przestaje to mieć; *distribuere* *HistAl*, *Vulg*, *JanPrzyw*; *dare* *Vulg*, *JanPrzyw*; *erogare* *HistAl*; *dispendere*, *dispertire* *Mącz* [w tym: kogo (2), co (116)] (121) :

a. Dać na własność lub do użytku (120) :

rozdać do kogo ku czemu (1): Piotr s. [...] ząklådawfzy kościóły/ rozdał do nich piśmo święte ku czytaniu pośpolitemu człowieku. *BielKron* 142v.

rozdać komu, czemu (żywotne) (4): wyglådżę wśzytki do namnieyfzego/ y ciała ich póm rozdám *BielKron* 83; Tåm teź [w *Babilonie*] Alexånder [...] przednieyfzym pånom z Måcedoniefy rozdål dzyewki co naflåchetnieyfze. *BielKron* 126v, 142v; *LatHar* 369.

rozdać miedzy kogo (1): iåkoby tu [w *Polsce*] siłå pieniędzy/ siłå liftow nå tę *electiå* rozdål miedzy ludzie mieli *GórnrOzm* A2v.

Przen [komu] (1) : O moy miły Elizeufzu toćbyś podobno måło tych sług miål zå dziefiefzych czåłow/ ktorymbyś nie muflål rozdål trędu tego å fkarania Pånłkiego tåkiego zå to sprofne łåkomśtwo *RejPos* 218.

α. Dać własne (110) :

αα. Podarować (106) : *BielŻyw* 65; *RejKup* M; [pochlebca mówi:] Więc wam w czerni napiękniefy/ å pråwie pånå znål/ Owy nikczemne pśtrufzki mogłyby fie rozdål. *RejWiz* 40v; *BielKron* 424; *Multum dispendisti pecuniarum*, Rozdałeś niemåło pieniędzy. *Mącz* 289a; *RejZwierc* 89v; *SkarŻyw* 166, 527; *WujNTLuc* 11/22.

rozdać do czego (1):[Bolesław Wstydliefy] do Kołciolow y do Klåfztorow wiele rozdål *Paprup* B3.

rozdać komu (63): *LibMal* 1547/124v; *HistAl* F6v; Bo tåm rodziny dofyc mam/ Co przemogę to im rozdám *BielKom* A4v; *RejZwierc* 35v; *OrzRozm* Pv; gdfye tåm były łupy wśzytkiego sfiåtå/ ktorych nånosiłi *Perłowie*/ rozdål wśzytki swoim. *BielKron* 125, 102, 251, 252v, 258v, 309v, 376; *RejZwierc* 186; *BudBib* 1.Reg 8/14; *KochFr* 17.Cf *Zwroty*.

rozdać miedzy kogo (14): Profimy cie [...]/ åbys z nålzefego skarbu rozdål miedzy kåplany Egipskie [...] tyliåc funtow złotå. *HistAl* N2; *BielKron* 103v, 147v, 245; *Mącz* 281d; *OrzQuin* B2v [2 r.];

StryjKron 170; *Paprup* C4; ziemię Artháxerxefowę plundrował/ część łupow między łwe Zołnierze rozdawłzy *Phil* H2. Cf »majętność rozdać«, »między ubogie rozdać«.

rozdać na kogo (2): A rozdawłzy wiele łkárbow łwych ná pielgrzymy/ łami tełz w pokoiu łkonáli. *SkarŻyw* 136. Cf »na ubogie rozdać«.

rozdać na co (2): *KromRozm I* O4; Y choćbym włzytkie máiętności moje rozdał ná żywność vbogich/ [...] á miłości bych nie miał; nic mi nie pomoże. *WujNT* 1.*Cor* 13/3.

Z przysłówkiem ilościowym zastępującym dopełnienie bliższe (2): To ludzie bárzo obrażiło/ że niebácznie wiele rozdano/ czym łtoł Krolewłki práwie wynędzono *OrzRozm* O2; *Paprup* B3.

W przeciwstawieniu: »(zasie) (po)brać ... rozdać« (3): á przeto włzytko Rycerłstwo ná Krolá woła/ áby wedle Alexándrowego Státutu/ Krol zálye brał co był rozdał *OrzRozm* O2, B2, R3.

Zwroty: »[komu] na łup rozdać« (1): [*Skanderbeg*] namioty Tureckie rycerłtwu ná łup rozdał *BielKron* 256v.

»[ile] jałmużny rozdać« (1): ktora [*ręka św. Leona*] przeciw Heretykom wiele ná obronę kościelną piłał/ y wiele jałmużny rozdała *SkarŻyw* 321.

»majętność, dobro(-a) rozdać« = *dispertire bona a. fortunas Mącz; distribuere facultates Vulg* [*w tym: komu* (12), *między kogo* (2)] [*szyk zmienny*] (13:5): że tełz Czełarze/ Krolewie/ Xiążęta/ [...] rozdawłzy proźniwczym łvdziom mạietnołei [!] łwoie/ mvlzą łpoddanych łwoich niełnołne czła [...] y ine podatki wyciągać *SeklWyzn* Gv; *KromRozm I* O4; *Dispertire fortunas parricidis*, *Między łotrołtwo áłbo męzobólyłtwo dobrá łwe rozdać*. *Mącz* 281d, 281d; *HistLan* D4v, F3; włzytko łwoie dobro rozdał/ y rołpráwił/ łam ni przyczym niezofłaiąc. *SkarŻyw* 166, 20, 46, 102, 183, [197] (11); *WujNT* 1.*Cor* 13/3.

»ubogim (ludziom) (a. ubostwu), między ubogie (a. ubostwo), na ubogie rozdać« = *dare pauperibus Vulg; dispertire inter pauperes Mącz* [*szyk zmienny*] (43:3:1): a tako łłczodrze ty łkarby [*Maria*] vbołtwu rozdała/ iż gdy łie wywodzila/ baranka ofiarowatz niemiala zácł kupitz *OpecŻyw* 25, 25; Rołkazala abi pyenyadze sełchcz wyardunkow kthore myala zwiłługi, y łchathi yey włlythkye vbogym łyudzom rozdano. *LibMal*1548/138v; [*sprawiedliwy*] Rozdał yełł vbogim włlytko s łwey hoynołci *LubPs* Z5v; *Leop Mar* 10/21; *BielKron* 164v, 176; *Dispertire bona sua inter pauperes*, Rozdać między vbołtwo łwe dobrá. *Mącz* 281d; *HistRzym* 88v, 121v, 123v [2 r.]; *RejPos* 351; Gdy iey rodzice łłáli kolędy/ y vpominki/ złoto ábo łrebro: ręką łię łwoiá nigdy niedotykała: ále do łtárlzey niełć/ á vbogim rozdać kazała *SkarŻyw* 161, 20, 46, 55, 62, 102 (26); Abowiem mogł łię ten oleiek przedać drożey niż zá trzy łtá grołzy/ y rozdać vbogim. *WujNTMar* 14/5, *Matth* 26/9, s. 245 marg, 249, *Luc* 18/22, s. 275, 595; *SkarKaz* 386a.

»wszystko rozdać« [*w tym: komu* (5)] [*szyk zmienny*] (15): *OpecŻyw* 25; *ForCnR* C3v; *RejKup* c2v, x2v; *LubPs* Z5v; *WNet* potym gdy miał ciágnąc [*Aleksander*]/ włzytko s łkárbu rozdał/ Ledwe iedno że vbior co w nim był záchował. *RejZwierz* 4v; *BielKron* 164v; *HistRzym* 123v [2 r.]; *RejPos* 171, 194; y wzgárdzywłzy łwiát/ włzytko to co mieli/ vbogim rozdałi. *SkarŻyw* 580, 143, 566, 572; [*HistTroj* D4v].

Szeregi: [»rozdać a rozdarować«: Co mu było niemáło złotá z Mycenu przyniełiono/ tho włzytko rozdał á rozdarował *HistTroj* D4v.]

»rozdać a rozszałować« (1): oto wnet rozdam á rozszáfuię połowicę wšytkiego dobrá swoiego między vbogie *RejPos* 351.

Przen (2) :

Zwroty: »w działý rozdać« (1): Lup nieprzyiácielki [Bóg] w działý rozdał/ onym Co go we czi máią *GrabowSet* T4.

»wszytko rozdać« (1): Niedawnom ták od was flychał Ze bog co miał wšlytko rozdał A prawie przed fwą dobrotą Máło nie zołtał gołotą *RejRozpr* B3.

ββ. *Wydać, roztrwonić* (4) :

rozdać komu (1): A tego nie ráchuiefz coš w kárty y w kołtki Przegrał: coš rozdał šzkortom [tj. prostytutkom]. *CiekPotr* 32.

rozdać na co (2): *RejKup* v8v; ktory wziáwšy dofyć obfity dział od oycá fwego/ rošprofzył/ rozdał ná zbytki á ná márnności šwiátá tego *RejPos* 219v.

Z przysłówkiem ilościowym zastępującym dopełnienie bliższe (1): Był czem ya tež tako głupy Iž czom zwyšlył na fwei kupj Wielem naty Folky [tj. głupstwa] rozdał Cos ty ych tu šobą nabrał *RejKup* v8v.

Szereg: »rozdać, rozproszyć« [szyk 1:1] (2): [Zelim] naprzod częć rady štárey Cešárškiey potruł/ częć pobił/ škárby wšytki rozdał rošprofzył. *BielKron* 258v; *RejPos* 219v.

β. *Przekazać tym, którym to przysługuje, rozdzielić [komu]* (3) : A on bi thešz od wałch tho [odzyskane dobra] wšyawšzi przywošł y them poddanem nášchem rošzdał. *LibLeg* 11/141v; ktorego [szafarza] pan poštánowił nád czeládžią šwoią; áby im czáfu fwego rozdał miárę pšzenice. *WujNT Luc* 12/42; [Posyłam listy, ktore mie dziś doszły, ktore W(asa) M(iłość) kaž tym rozdać, ktorym napisy słužą *ListyPol* II 1548/21; *Leop*1575 4.Reg 22/9 (Linde)].

Szereg: »zapłacić i rozdać« (1): tedy pięć grzywien ná koždé drzewo záplácić y rozdać obiecuiemy [dare, solvere et distribuere promittimus *JanPrzyw* 15] *SarnStat* 892.

b. *Powierzyć do czasowego rozporządzenia* (1) : kazał wezwáć šlužebnikow šwoich ktorym był rozdał pieniádze/ chcąc wiedzieć iáko ktory wiele zárobił nimi. *Leop Luc* 19/15.

2. *Udzielić tego, czym się rozporządza; dare Vulg, PolAnt [kogo (1) [znac. c.], co (36)] (37) :*

a. *Nadać terytoria pod władzę lub do użytkowania; erogare HistAl; assignare Mącz (12) :*

rozdać komu (11): przeto poymi šobie więcey žon, aby šynow tilko napłodził, ktorim šwe kroleštwá rozdałz. *BielŻyw* 166; *HistAl* E7v; *Leop Num* 26/62; Tác iełt žiemią [...] / ktorą roškazał Pan rozdać dźwieńciorgu pokoleniu *BibRadz Num* 34/13; *BielKron* 214v, 379v; Y nádzyewáli šie/ iž [Chrystus] im miał rozdać miáštá/ zamki/ y ine możności šwiátá tego *RejPos* 66; *BudBib Ez* 45/8; *StryjKron* 457; MEzny Šławiánin LECH w ten kray wiáchwšzy Druzynie šwoiey špłácheć roł rozdawšzy: Rozšzerzał z nimi włoć w šzerz, wzdułž *KlonKr* A. Cf *rozdać komu ku czemu*.

rozdać komu ku czemu (1): bo [Jair] miał trzydzyeści šynow ná pomoc/ kthorym rozdał miášt Gáláádfkich dźwázyeściá ku špráwowániu *BielKron* 51.

rozdać między kogo (1): AEequaliter aut sorte legionibus agros assignare, Iednáko álbo lošem między woyská roł pođzielić/ rozdać. *Mącz* 392b.

b. Nadać stanowiska, przywileje itp. (11) : Dośtoieństwá y wrzędy niemáią być dawáne/ iedno ludzyom mieřkáiącym w zyemi ośiádłym. A ieřliby ie krol rozdał ináčzey/ tedy tákowy niemoże wżywać wrzędu řwego *UstPraw* A4.

roздаć komu (8): *ComCrac* 14v; *OrzRozm* P2; [*Jagiello*] was Krzećijány y dobreimi ludźmi podzyáał z niczemnych/ rozdawřzy wam podárzenia klenothne [*tj. herby*]/ ktorzy Polřkie Rycerřtwo wżywa zá ořobny znák řláchectwá *BielKron* 390v, 325; Rozday teź nam Vrzędy/ według řwey godnořci *BielSat* [I4]v [*idem BielSjem*]; Z pořzrodku tedy řiebie wybráli [*dla řartu*] Chryřtuřá [...] Iákuba Melřtyńřkiego/ á Piotrem/ iáko complicem/ Piotrá Zatorřkiego/ y inřzych ktorzy było řpełná dwánařcie Apořtořow/ [...] ktorzy teź imioná Apořtořłkie rozdáli. *WerGoř* 216; *BielSjem* 14; *ActReg* 39.

roздаć między kogo (2): [*w Atenach*] wiele było między ludźie zářłuźone dochodow mieřckich y wolnořci od pořług pořpolitych rozdano *OrzRozm* Pv, O4.

W charakterystycznych pořczeniach: rozdać dochody (2), *dostojeńřtwá, herby, imiona, podarzenia klenotne, urzędy* (3), *wakancyje, wolnořci* (2).

c. O Bogu (teź pogańřkim), zwykle: udzielić łaski (14) :

roздаć komu, czemu (řywotne) (11): *RejPs* 98; A zář nam na nie cznotę pan Bog řzcęćcie rozdał *Rejř* E2; *RejKup* b2v, Ccv; YAko rozmáitoř ięzykow řwiátu Pan Bog raczył rozdać ná zyemi/ ták teź [...] *BielKron* 8; ktorzy [*Epimeteus*] dáry przyrodzone wřzythki řwirzęthom niemym rozdawřzy/ ludziom potym co dáć niemiał *GórnDworz* Fř; *RejPos* 228v; *WujJud* 75; řpytał [*Merkuriusz*] Iowifřá/ iákimby řpořobem wřtyd y řpřawiedliwoř [*tj. poczucie wřtydu i sprawiedliwořci*] ludźiom rozdać miał *GórnRozm* N2v. *Cf Zwrot*.

roздаć między kogo (1): *RejPos* 329v *cf Szereg*.

Zwrot: »roздаć wřzytko [*komu, czemu (řywotne)*« [*řzyk zmienny*] (2): Iáko Pan rozdawřzy wřzytko řwoim wiernym/ nic zá tho od nich nye potrzebuie/ yedno chwały. *LubPs* aa *marg*; *GórnRozm* Nv.

Szereg: »roздаć a rozřařować« (1): nákoniec y Anyoły niektore řwoie [...] rozdał á rozřařował ie między ony narody człowiecze *RejPos* 329v.

W przen (2) : DObrodźieyřtwá Bořkie dwoiákie řą: iedne wřzyřtkim pořpolite: drugie káždemu z nas wřáłne y przyřwoite. W pocřet pierwřzych/ idźie řtworzenie/ odkupienie/ řządzenie/ y niektore inřze: w licźbie drugich wchodzą one Mny/ y Táłenty/ ktore řługom rozmáitym rozmáicie rozdano *LatHar* 558.

roздаć w co (1): Iedno iź [*Bóg*] roźne řądy/ rozdał w nářze głowy Ciebie mądrym vrodził/ á mnie nie dał mowy. *KmitaPsal* Av.

3. Wręczyć, podać; distribuere *PolAnt, Leop, Calep* [*w tym: co* (5)] (9) : [*Józef*] řpořadzał bráty [*za stołem*] według řtářzych á młodřzych/ [...] rozdał ich częřci. *BielKron* 17v; *Calep* 327b.

roздаć komu (5): A wřiąwřzy chleby Ieřus i podźiękowáwřzy/ rozdał vcźnium/ a vcźniowie tym ktorzy řiedźieli *MurzNT Ioann* 6/11; *Leop Ioann* 6/11; Potym [*na koncylium*] rozdano Temy doktorom ná dowod wčzym ktho wápił *BielKron* 235v; Támże záraz Vrzędnikom rozdać pámięty/ gđzie czeģo trebá řimie budowác *GostGosp* 72; *WujNT Ioann* 6/11. *Cf rozdać po czym komu*.

rozdać po czym komu [= *każdemu tyle samo*] (1): SAlmánázer Carz Tátárfki/ fynow fwych zawołał/
Po ftrzałce im rozdávšy/ wšytkim złámáć kazał. *RejZwierz* 18.

a. *Na ostatniej wieczerzy [komu] (1)* :

Zwrot: »ciało i krew rozdać« (1): kiedyś ná ofátteczney wieczerzy vcźniom twym cíáło y krew
fwoię rozdávšy/ [...] blifką mękę twą opowiedział. *LatHar* 289.

4. *Przekazać swoją wolę, nakazać [w tym: komu (2)] (3)* :

rozdać co (2): Philip Tuderty s Florencyey [...] nową Regułę wymyflił [...]/ tzarne fšuknie y kápice
Mnichom rozdał *KrowObr* 136. *Cf cum inf.*

cum inf (1):bacząc to Krol/ wybrał dwánaście tych ktorým więcey dufał/ ktorým rozdał części
miáftá fšpráwować *BielKron* 214v.

Zwrot: »[kogo] rozdać do klasztorow« (1): Drugie theż dziewki [*Bolesław Pius*] rozdał do
kłařzthorow. *BielKron* 363.

5. *[Wydać za mąż (o wielu osobach)]*:

Zwrot: »w małżeńskie stany rozdać«: [*Zofia, córka wojewody ruskiego*] Była to Mátká wšytkich
šierot [...] wiele vbogich Pánienek/ ták šlácheckiego iáko y inřzego fštanu/ w małżeńfkie fštany rozdáá
PaprHerby 397.]

Synonim: **2.** *rozszařować.*

Formacje współrdzenne cf DAĆ.

Cf **ROZDANIE, ROZDANY**

KW, (LWil)